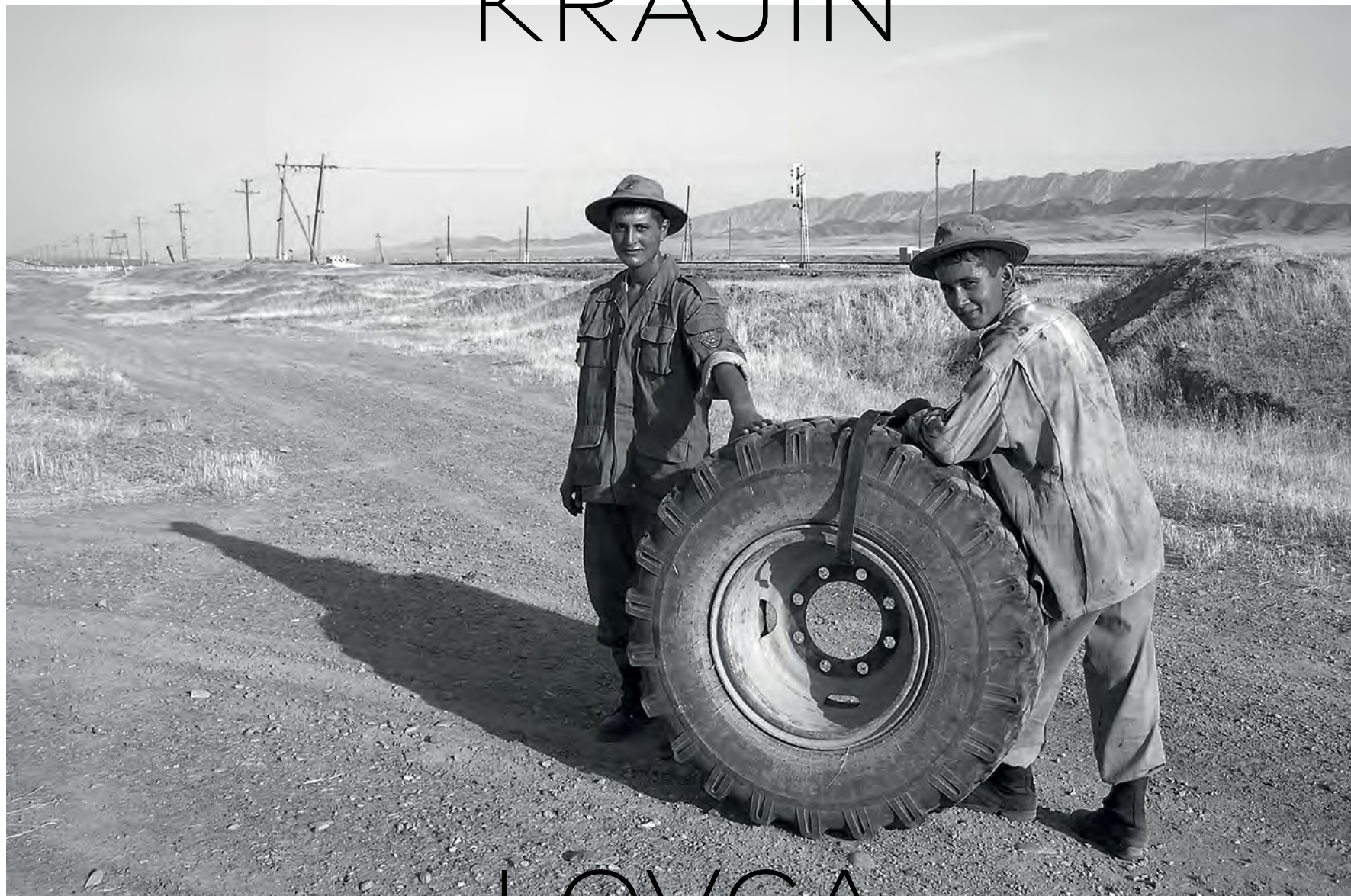

100 KRAJÍN

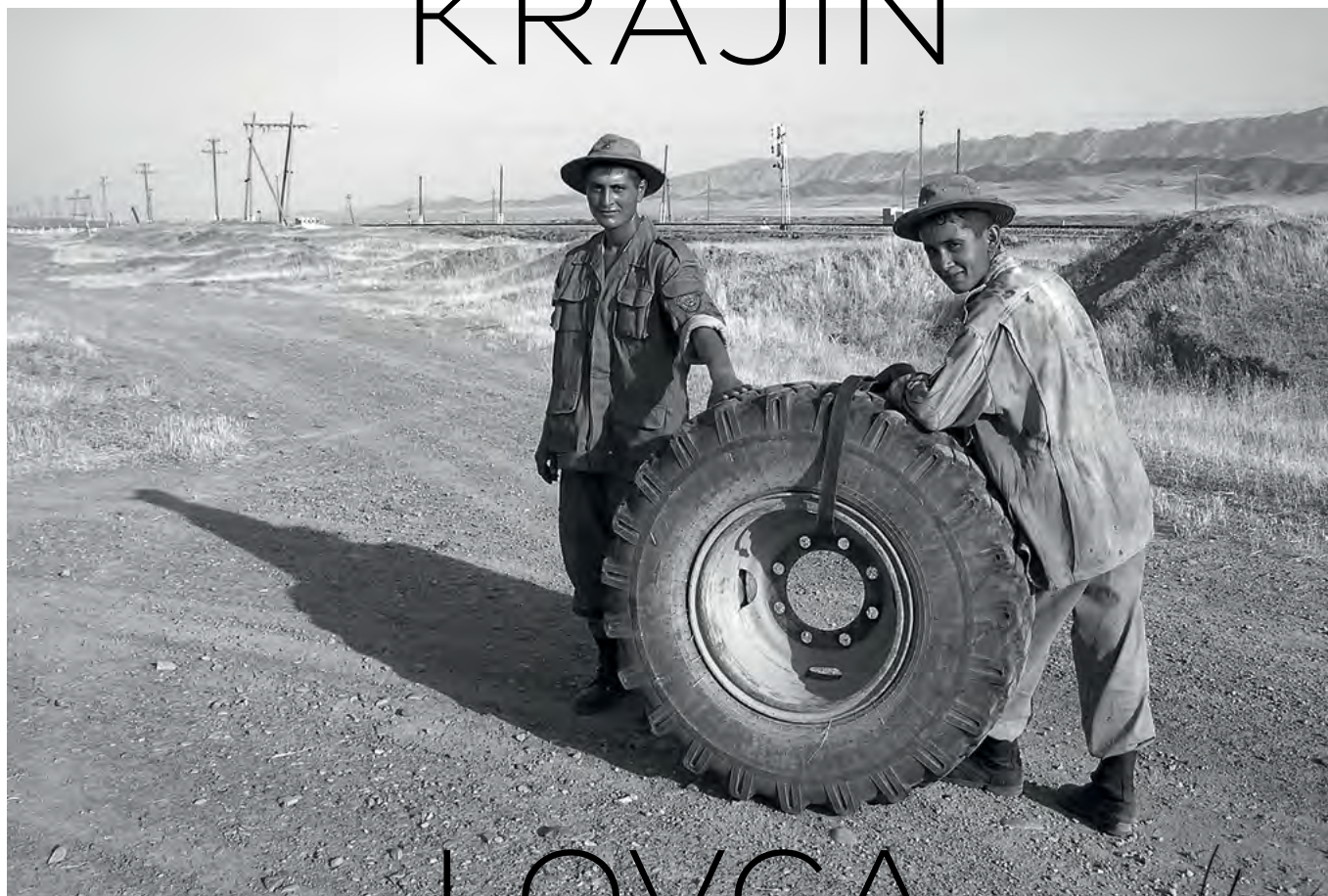
LOVCA ZÁŽITKOV

DRUHÁ ČASŤ

Luboš Fellner

100 KRAJÍN

LOVCA ZÁŽITKOV

DRUHÁ ČASŤ

Ľuboš Fellner

“

Cestovanie dodá mysli
novú energiu a radosť

”

Seneca

(4 pnl. — 65)

Podstatné nie je to, že ľudia vyrážajú ne cesty, ale to, že cesty razia ľudí. Cestovanie Vás zmení, na vlastné oči vidíte, že všetko je inak ako sa „bežne tvrdí“. V druhom diele mojej fotoknihy Vás pozývam vstúpiť do sveta, ktorý je tak fascinujúci. Veď život je jedno veľké dobrodružstvo, alebo nie je ničím.

Prastarou rozbitou kompou sme sa preplavili cez dve obrovské rieky, v Nole sme kúpili diamanty, v Bayange opicu, štyrikrát sme zapadli, trikrát menili koleso, či toho bolo viac? Je to extrémne úmorné, tieto cesty nemožno prejsť a my sme predsa len TU. No teraz sa aj zvyšky cesty definitívne skončili a ďalej do Konga sa dá ísť iba po vode. Stredoafrická republika je tá najčernejšia Afrika, nepreniknuteľná džungľa považovaná za stratenú, padnutú krajinu, kam sa dlhodobo neodporúča vstúpiť. To znamená minimum turistov a zachovanie pôvodných zvykov.

Náš čierny šofér Emanuel nás zaviezol k americkému etnomuzikológovi Loisovi, ktorý žije s Pygmejami už 27 rokov. Zamiloval sa. Pygmeji ho volajú Veľké ucho a tak sa bratáme, kecáme, slovo dalo slovo a ideme s Pygmejami (Bayaka) loviť. Už som to zopárkrát zažil, no tu lovíme so sieťami. Pygmejovia spolu s krovákmi patria k najstarším kmeňovým etnikám na našej planéte, už Homér o nich písal, že su veľkí ako lakeť. Keď títo malí ľudkovia vstúpia do pralesa, akoby narástli, zdá sa mi, že sa zmenia na avatarov. Mám vrcholnú formu, bežím tento rok maratón v New Yorku, aj tak ich neviem na klzkom povrchu chytiť, ich nožičky kmitajú ohromnou rýchlosťou. Zrazu zastanú. Had! Kde? Nič nevidím. Mamba, ukazuje Pygmej a nechápe, že má so sebou takého idiota, asi si myslí, že som postihnutý. Po päťdesiatich metroch (tak ďaleko to bolo) prichádzame k stromu a až keď palicou do toho štvuchne, tak sa jeden konár odpláží. Na zápästie mi následne uviažu rastlinku, čo ma má ochrániť proti štipnutiu. No neviem, radšej idem vždy v ich stopách a už sa nepredbieham. Prechádzame okolo miesta, kde žije obrovský gorilí alfa samec Makumba so šedým chrptom so svojou početnou rodinou. Je to pre mňa obrovský zážitok, keď zastaneme niekde v strede lesa, nikde nič a zrazu sa ako požiarnci pri výsadku z tridsaťmetrovej výšky začne rodinka spúšťať na zem všade okolo nás. Bez akejkoľvek bázne sa okolo nás tmolia samice s mladými a Makumba si nás akože nevšímá. Pygmejovia sa taktiež neboja, no veľký rešpekt majú z pralesného slona. Keď ho vidia, vykrikujú na seba *džoku džoku* a robíme riadny oblúk. A ja som rád, veď keď čítam staré knihy z výprav od čias Henryho Mortona Stanleyho, vždy pralesný slon niekoho zabil. Sú menší než iné slony, kly im smerujú k sebe a tak im nebránia v prechode džungľou, nezasekávajú sa im o liany, ba naopak, džungľou prechádzajú ako nôž maslom. V nedotknutom pralesi potom vidíte akoby uvalcované cestičky. *Dzanga Bai, Dzanga Bai*, hovorí mi lovec a ukazuje rukou

a kývaním brady smerom, kde sa nachádza planina plná soli, ktorú pralesné slony milujú a teraz tam smerujú. Nechápem ako môžu vedieť, ktorým smerom planina je, všetko tu je rovnaké. Moje GPS medzi stromami stratilo družicový signál, neviem, kde som. No oni sa s úsmevom pustia krížom, ako keby ste odbočili na vedľajšiu ulicu. Naozaj tu poznajú každý strom, ženy odtrhnú nejaké listy a vysvetľujú mi: *toto je super na uhmm uhmm*. Z gest pochopím, že je to prírodná viagra. Strašne sa pri tom smejú. Potom náčelník odsekne lianu a napijeme sa studenej vody. Naposledy som s Pygmejami chytil srnku, traja sa rozbehli a jeden ju proste chytil, ako keď my chytíme žabu, totálna pohoda. Milujú med z divých včiel a ten, kto ho vie získať, je v kmeni považovaný za šikovného. Ak malý chlapec objaví strom, kde sú včely, beží domov a vysvetlí lovcom, kde to bolo. *Vyjdeš z cestičky, ktorú tu kedysi urobili bieli muži, a pôjdeš do lesa. Potom okolo stromu k ďalšiemu stromu a potom ideš džungľou so stromami a prídeš po desiatich kilometroch k stromu a tam to je. Zrejme včely neuvidíš, no ja som ich dnes videl, a tak tam ten med niekde vo výške dvanásťposchodového paneláku je*. No a predstavte si, že lovec sa tam vyberie a on ten strom medzi miliónmi ďalšími nájde. Vylezie tam, nedostane anafylaktický šok a vráti sa s plástmi sladučkého medu.

Dnes na tomto love boli úlohy rozdelené. Ženy rozkladali a uväzovali siete a lovci, muži nadháňali zver. Trvalo to dlho, strašne dlho sme šliapali, potom sa dlho siete priväzovali o stromy, je tu dusno ako v skleníku, ja mám dlhé rukávy, dlhé nohavice, trekové topánky a na členkoch ešte hrubé turistické návleky, čo v džungli nenesím ako ochranu proti snehu, ale ako ochranu proti hadom. Je mi ukrutne teplo. No a nakoniec sme neulovili absolútne nič. Šesť lovcov a lovkýň sa vracia domov s prázdnu a tam ich čakajú ďalšie hladné krky. Sú to hrdí ľudia, deti džungle a ja som nadšený. Na večeru máme nakoniec dikobraza, ktorého tu volajú *porcupig* a vykúrili ho z diery spod koreňov stromu. Je to evidentne bežné jedlo, lebo ho jeme už tretíkrát. Nesmrdí a je to naozaj fajn, taká malinká svinka... Popíjame gin tonic a rozoberáme, či naši vnuci budú mať šancu Pygmejov ešte stretnúť. Loviť už vie málokto, skupina, tisícročné know-how, znalosť džungle rýchlo zabúdajú. Mnohí sa dnes stávajú akýmisi modernými otrokmi pre čiernych Bantuov, s ktorými majú pygmejské ženy potomstvo a tak sú z generácie na generáciu väčší. Pygmejca pritom žiadna černoška nechce a oni sa menia na depresívnych alkoholikov.

STREDOAFRICKÁ REPUBLIKA

Vzdelanie je pre Vietnamcov veľmi dôležité. Štúdium sa začína pre žiaka v materskej škole už od dvoch rokov. O tom, kam pôjde na univerzitu, rozhoduje rodinná rada starších. Dedo rozhodne, že pôjdeš za lekára, a aj keď chceš byť IT-čká, máš smolu. V chudobnejších rodinách vyštuduje vysokú školu iba jedno dieťa, väčšinou syn. Náš sprievodca Tenk bol tým šťastným synom a teraz celú rodinu podporuje. Pochvaľuje si vizionárstvo svojho otca, naučil sa po anglicky a to mu otvára mnoho možností a celkovú perspektívu ďalším generáciám. Jeho syn pôjde na univerzitu tiež. Teraz má sedem rokov a začína školu každé ráno o siedmej úderom gongu. V pondelok sa na školskom dvore cvičí a spievajú sa budovateľské piesne o strýčkovi Ho (Hočimin). V tretej triede žiaci skladajú slub a odvtedy nosia červenú šatku okolo krku ako toto dievčatko na fotografii. Vietnamci sú v učení sa veľmi dôslední. V tretej triede napríklad preberajú v matematike učivo ako slovenskí siedmáci. Školské prázdniny sa riadia lunárnym kalendárom, každý rok sú v iný čas a trvajú tri mesiace.

Vietnam je dnes jednou z posledných štyroch krajín, ktoré sa hlásia k marxizmu-leninizmu. Vládnú tu jediná strana – komunistická, tak ako kedysi u nás, a dievčatko na fotografii vyzerá ako pionierka z bývalého socialistického Československa.

V Československu peniaze kazili človeka a biznis bol tabu, vôbec sa o ňom nehovorilo. Tu sa o biznise a konkrétnych číslach medzi bežným ľudom rozpráva viac než o futbale. Teraz je nárast exportu iba 6,7 % namiesto plánovaných desať a všetci to riešia. Žiadne politikmi umelo vymyslené problémy, ľud zaujímajú jasné čísla a dôvody. Už tri roky za sebou v delte Mekongu neboli záplavy a úroda (nielen ryže) klesla. Vietnamci tvrdia, že za to môže Čína, ktorá na hornom toku Mekongu postavila priehrady. Čínu neznášajú a paradoxne dnes milujú Američanov napriek tomu, že vojna pred štyridsiatimi rokmi zabila dva milióny Vietnamcov. Každá rodina má niekoho, kto vo vojne s USA trpel, je to čerstvé.

Aj v bulváre sa prepierajú jasné čísla. Podnikateľ Cao Toan My (39) sa súdi s bývalou Miss Vietnam Truong Ho Phuong Nga (28) o 16,5 miliardy dongov (vyššie 700 000 €). My tvrdí, že išlo o podvod v obchode, Nga, že išlo o *love contract* a to je riadny škandál. Média slečnu oslovovali plným menom, no pána ako Pána M., čo spôsobilo tisíce telefonátov vydatých žien do redakcií.

Táto fotografia vznikla na jeseň roku 2016 v škole v malej dedinke na polceste medzi Hanojom a Halong Bay, kam sme doniesli charitu. Keď francúzski kolonizátori spojili Vietnam, túto oblasť na severe nazývali Tonkin. Na juhu bola Kočínčina a v prostriedku bol Annam, hrdý na starú kultúru ríše Čam, s pikantnou stravou, ktorý bol odpradávná postihovaný tajfúnmi. BUBO podporuje vzdelanosť a do škôl chodíme v krajinách tretieho sveta už 25 rokov. Ide o drobnosti, ale robíme to systematicky a roznášame takto radosť, robíme dobré meno našej krajiny a vytvárame si priateľov. Tajfún Sarika sa prehnať predvčerom 200 kilometrov juhovýchodne od dedinky. V oku tajfúnu bola rýchlosť vetra 120 km/h. Školáci ostali doma, no dnes je už po tajfúne a sú späť. Je poobede a tak pre žiakov prišli rodičia, čakajú iba na nás. Vedia, že prideme a všetci sú tak trošku v napätí, čo sa z toho vykluje. Ako inak – rodičia prichádzajú na skútroch a niektorí si z hlavy nezložili ani prilby. Vo Vietname sa dnes nachádza 45 miliónov skútrov. Celkom nahradili bicykle.

Deti dnes od nás dostali školské tašky, tričká, písacie potreby, zošity. Mnohé veci sa vo Vietname vyrábajú, ale domorodci radšej nosia falošné značky. Teraz sme z Európy priniesli originály. Všetci sú šťastní.

Konfucius je stále dôležitý aj po dvetisícpäťsto rokoch a jeho názory na morálku ovláda každý Vietnamec. Podľa Konfuciovej etiky je totiž dôležité, aby človek začal konať dobro od seba, a Vietnamci to, čo robíme, veľmi dobre chápu. No aj my sme šťastní, altruizmus, dávanie druhým, hladká totiž vašu dušu. Iba v takýchto podmienkach vznikne úprimná fotografia s takými krásnymi očami.

VIETNAM

Toto je neklasický záber. Tie pubertáčky zahalené v hidžábe, ktorý je súčasťou školskej uniformy a nosia ho skoro všetky ženy v Egypte, ma práve zazreli. Sme na jednom z dvoch minaretov brány Bab Zuweila, ktorá už 1000 rokov stráži vchod do srdca Káhiry a oni sa pozerajú hore na nás. Sme vysoko nad najväčším mestom Afriky, v Káhire, ktorú mám tak rád. Tých päť dievčat nám ukazuje mohutnosť tejto stavby a celkovo ukazuje silu a peniaze, ktorými Káhira kedysi oplývala.

V tejto chvíli je prezidentom Egypta Mohamed Morsi z Moslimského bratstva, ktorý sa dostal na post po takzvanej arabskej facebookovej jari, po tridsaťročnej vláde Hosniho Mubaraka. V čase vydania tejto knihy je vo väzení a odsúdený na smrť. Prechádzame Námetím oslobodenia Tahrír, kde sa odohrávajú demonštrácie. Ja som tu kedysi mnoho týždňov býval, domov som chodil starobylým výťahom a stropy bytov tu mali vyše päť metrov. Cítil som sa ako vo Viedni či skôr v Londýne Sherlocka Holmesa, kedy už výťahy existovali, ale ľudia sa ich báli používať. Trošku som sa bál aj ja, lebo od čias Britov, ktorí Egypt kolonizovali do roku 1922 a tieto domy postavili, tu nikto nič nevymenil. Otvorím ťažké železné nádherne cifrované mreže a vojdem do malilinkej drevenej rakvy, všetko ukrutne vŕzga, no ide to, pomaličky ale ide, hore a hore. Je to iba päť poschodí, ale pri tých vysokánskych stropoch je to riadne vysoko. Vysoké drevené dvojdvere otváram obrovským paklúčom, ktorý mi vypadáva z vrečka a iba kvôli nemu musím nosiť brašnu. Obrovská prázdna izba, na zemi terrazzo, na strope na dlhočíznej železnej tyči sa krúti starý ťažký železný ventilátor. Snažím sa ho obchádzať, lebo keď padne, zabije ma. Stará drevená skriňa je už pokrivená, dvere nedoliehajú, ale kvalitné materiály odolali času a poslednou výbavou je železná posteľ ukradnutá niekde z basy. Ako krásne to tu muselo vyzerieť, keď to bolo komplet a vkusne zariadené, ach. Obrovské okná sú nádherné, no radšej ich neotváram, lebo hluk je tu dvadsaťštyri hodín a s ním sa dovnútra vovalí aj smog, ktorý sa dá krájať. Izba má však ducha a nemôže už vyzerieť odlišnejšie oproti hotelom v letovisku Hurghada. Navštívil som asi všetky letoviská od Sharm El Sheiku po Tabu na Sinajskom polostrove. Od Hurghady po Marsa Alam na brehoch Červeného mora. Spal som v tých najlepších hoteloch, ktoré sa často nazývali palácmi. No musím povedať, kto zopár noci nespál v Káhire, ten Egypt nepozná.

Tie letoviská Egyptom nie sú. To je iba prelud, umelá krajina, kde je všetko *akože*, kde sa všetko prispôsobuje očakávaniam klienta a tak sú veci nie ozajstné. Dvadsaťdvamiliónová Káhira sa nehrá na nič. Je hrdá a sama sebou. Kto chce naozaj Egypt spoznať, musí prísť na pár noci do tohto mesta a snažiť sa dostať postupne ďalej a ďalej.

Osama Saad, usmiaty, vysoký, elegantný a na egyptské pomery neuveriteľne spoľahlivý majiteľ miestnej cestovky nám vybavil návštevu štvrte Moqqatam obývanej kresťanskými zabeleenmi, kde bieleho turistu často nevidno. Najväčší kostol v Egypte, zasvätený koptskému svätcovi Simonovi Garbiarovi vytesaný do skaly pojme dvadsaťtisíc veriacich. Neuveriteľný príbeh úspešnej recyklácie odpadu, o ktorej západné korporácie a ekologickí aktivisti iba snívajú. Prasatá v domoch, hory vytriedeného odpadu, neuveriteľný smrad a šťastné úsmievy na ušmudlaných tváričkách detí pobehujúcich všade okolo. Keď im v roku 2009 moslimská vláda pod zámienkou boja s prasacou chrípkou pozabíjala všetky svine, prestali zbierať v Káhire odpad. Moslimovia majú totiž prasatá zakázané jesť a toto bol taký krok naschvál. Keď sa takto z vrchu na mesto pozerám, musím konštatovať, že je omnoho špinavšie než kedysi. No školáčky majú hidžáby naškrobené.

Večer zažijeme neuveriteľný sociálny kontrast, keď zjídeme do Zamaleku, štvrte pre naozaj bohatých na večeru do luxusnej reštaurácie na Níle. Opuľentné hody, alkohol, čo hrdlo ráči, úslužný personál, nahriate uteráčky na toaletách. Elegantne oblečené Káhirčanky s očami väčšími než Bambi, rozpustenými vlasmi sa s koktejlom v ruke smejú z plného hrdla na vtip. Sme v tom istom meste, v tej istej krajine? Káhira je príliš kultúrna a spiatočnícki ortodoxní moslimovia to tu predsa nemôžu prevalcovať!

Ozaj, vedeli ste, že najväčší mobilný operátor Mobilnil (štyridsať miliónov zákazníkov) vlastnil jediný človek, kresťanský kopt Naguib Sawiris, od ktorého ho v roku 2016 odkúpil Orange za viac než tri miliardy dolárov?

Toto je pravá tvár Káhiry. Mesta, kde je človek mravcom, jedinec ničím, sto rokov okamihom, jedna libra bohatstvom.

EGYPT

Táto fotografia vyzerá ako z päťdesiatych rokov dvadsiateho storočia. Pritom je z roku 2005. Vtedy som viedol skupinu, ktorá prešla po Hodvábnej ceste z bohatého Kazachstanu cez hornaté Kirgizsko do kultúrneho Uzbekistanu. A teraz sme po pontónovom moste prekročili mohutné koryto rieky Amudarja a prechádzame krížom cez púšť Karakum Turkmenistanom od severu až na juh. Od rozpadu Sovietskeho zväzu v roku 1991 sme jedni z prvých Slovákov, dokonca jedni z prvých turistov vôbec. Získali sme ťažko dostupné víza, permit na cestu, kde máme zaznamenaný každý bod, ktorým budeme prechádzať. A teraz sa na nás nalepil štáb štátnej televízie. Čakali nás, celú našu cestu filmujú a film sa má podľa režiséra preložiť do dvanástich jazykov. „Film má jasne vyjadriť posolstvo, že turizmus sa v Turkmenistane raketovo rozvíja,“ temperamentne vysvetľuje režisér. Pozerám sa neveriacky okolo seba, sme tu absolútne sami. A takto to zostane počas celej cesty až do hlavného mesta. V hoteli, v ktorom spíme, sme evidentne prví hostia. Vždy nás čaká celý personál, riaditeľ hotela aj poslanci či starosta, už to prestávame vnímať. Je strašne horko, pustím si sprchu, no tu sa ukazuje, že Turkméni sú národom nomádov a lepšie vedia postaviť jurtu. Sprchovací kút netesní a voda mi tečie pod posteľ. Sprievodkyni ide lepšie ruština než angličtina, a keďže ruštinu ovládame, necháme ju hovoriť o úžasnom turkménskom národe, ktorého výsledky obdivuje celý svet. Hm...

Zažívam veľkého vodcu národa – Turkmenbašiho, jeho excelenciu (ako ho vždy volali) Saparmurata Nijazova, živého pri plnej moci. Jeho moc zodpovedá tradične až abstraktne absolutistickej moci bývalých chánov. Je to tradícia a vy ste buď boss alebo nie ste ničím. Logické príkazy nie sú výnimočné a moc sa dokazuje absurditami.

Všade sú veľké zlaté sochy otca národa, v každej dedinke predávajú jeho bizarnú knihu Ruhnama, ktorú musí každý obyvateľ Turkmenistanu ovládať v podstate naspamäť. V roku 1999 nechal demokraticky odhlasovať, že vodcom Turkménov bude doživotne. Po matke, ktorá zomrela v roku 1948 počas veľkého zemetrasenia, nechal pomenovať mesiac apríl a aj

chlieb sa volal menom jeho matky. Január sa volal po samotnom vodcovi – Turkmenbaši, nikto nemohol použiť označenie január. Premenoval aj samotné dni v týždni. Slovo AIDS bolo postavené mimo zákon ako západná propaganda, ktorá sa v slušnej krajine nebude používať. V deň vodcových narodenín si starší občania mohli vybrať v práci voľno a dostali od štátu zadarmo celého barana. Zakázal balet ako pozostatok sovietskej kultúry. Odôvodnenie v parlamente bolo, že jemu sa balet nepáči a hotovo. Zakázal operu aj cirkus. Všetky univerzitné diplomy získané mimo územia Turkménska vyhlásil za neplatné. Mladí ľudia mali zakázané nosiť brady a dlhé vlasy a nikto zákaz neporušoval. Ministri museli bežať beh dlhý tridsaťšesť kilometrov (to sa mi páči). Bývalý generálny tajomník komunistickej strany po páde Sovietskeho zväzu zmenil vierovyznanie a nechal postaviť v blízkosti Ašchabádu najväčšiu mešitu Strednej Ázie. No jeho pohreb sa konal presne na európske Vianoce.

Aj po smrti Turkmenbašiho z praxe vidím, že režim je tvrdší než ten severokórejský. Turkmenistan sme ukázali najviac ľuďom na Slovensku aj v Čechách a pre každého to bol úžasný zážitok, absolútne iný svet. Máme tu kontakty, ale po smrti veľkého vodcu cítim mocenské trenice a Turkméni vám aj dnes bez príčiny odmietnu vydať víza. No keď sa sem dostanete, zistíte, že v diktatúrach žijú často tí najmilší ľudia, úžasní, veľmi príjemní a je tu absolútne bezpečne. Merv (bývalá Marguša), miesto, kde vraj žila Šeherezáda, nadchne každého, kto má rád históriu. Nájdete tu pevnosť, ktorú založil Kýros Veľký, staré helenistické mesto, najkrajšou stavbou je dnes mauzóleum seldžuckého sultána Sandžara, no oplatí sa pozrieť viac zo stovky ďalších pamiatok. Kedysi bol Merv dokonca najväčším mestom celého sveta. Teraz mnohí z vás o ňom počujú po prvý raz, však.

Táto fotografia dvoch turkménskych mladíkov vznikla v polopúšti vedľa železničnej trate na polceste medzi Mervom a hlavným mestom Ašchabád. Podľa pravidiel veľkého Turkmenbašiho sú dobre ostrihaní a slušne oblečení.

TURKMENISTAN

TURKMENBAŠIHO CHLAPCI

Unikátnu fotografickú knihu svetového formátu si môžete zakúpiť už dnes vo všetkých predajniach CEWE na Slovensku.

Bližšie informácie o cestách Ľuboša Fellnera na www.bubo.sk/fellner

